

25 Ocak 2022

ANAYASA MAHKEMESİ'NİN 2018/14884 BAŞVURU NUMARALI BİREYSEL BAŞVURU KARARI HAKKINDA BİLGİ NOTU

Anayasa Mahkemesi'nin 2018/14884 başvuru numaralı ve 27 Ekim 2021 tarihli "Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve Diğerleri Başvurusu" Kararı ("Karar"), 7 Ocak 2022 tarih ve 31712 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Anayasa Mahkemesi, internet haber sitelerinde yayınlanan çeşitli haberlere ilişkin olarak erişimin engellenmesi kararı verilmesinin ifade ve basın özgürlüklerini ihlal ettiğine karar vermiştir.

I. GİRİŞ

Anayasa Mahkemesi Karar'da, çeşitli internet haber sitelerinde yayımlanan haberler hakkında erişimin engellenmesi kararı verilmesinin ifade ve basın özgürlüğünü ve etkili başvuru hakkını ihlal edip etmediğine odaklanmaktadır. Anayasa Mahkemesi, konu ile ilgili birden çok başvuruyu 2018/14884 sayılı başvuru dosyası ile birleştirerek incelemiştir. Karar, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü Madde 75 çerçevesinde, başvuruların yapısal bir sorundan kaynaklandığı gerekçesiyle pilot karar olması bakımından da önem arz etmektedir. Bu doğrultuda, aynı konuda yapılacak bireysel başvuruların incelenmesi 1 (bir) yıl süre ile ertelenmiştir.

II. OLAYIN ÖZETİ

Çeşitli internet haber siteleri tarafından yapılan haberler hakkında 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un ("Kanun") 9. maddesi kapsamında habere konu kişilerin kişilik haklarının ihlal edilmesine sebebiyet verdiği gerekçesiyle Sulh Ceza Hakimliklerince erişimin engellenmesine karar verilmiş; bu kararlara karşı itiraz başvuru yolu işletilmiş ancak itirazı incelemeye yetkili Sulh Ceza Hakimlikleri tarafından itirazlar, verilen erişimin engellenmesi kararlarının usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucular basın ve ifade özgürlüklerinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

III. ANAYASA MAHKEMESİNİN DEĞERLENDİRMESİ

A. Müdahalenin Varlığı

Anayasa Mahkemesi internet haberciliğinin - basının temel işlevini yerine getirdiği sürece - Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesi altında koruma altına alınan basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirttikten sonra internetin halkın haber almasının ve bilgilerin iletilmesinin gelişiminde önemli bir role sahip olduğunu belirtmiştir. İnternet sitelerine veya internet sitelerinde yer alan haberlere erişimin engellenmesi biçiminde getirilen her türlü kısıtlamanın, bilgi alma ve verme özgürlüğüne dokunduğunu belirttikten sonra, sulh ceza hakimlikleri tarafından verilen erişimin engellenmesi kararlarının bir müdahale teşkil ettiğini açıklamıştır.

B. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

Anayasa Mahkemesi, Kanun'un hukuki güvenlik ve belirlilik ölçütlerini taşıyıp taşımadığını incelemiştir. Anayasa Mahkemesine göre, Kanun'un 9. maddesinde erişimin engellenmesi yolunun kapsamının, suç teşkil eden internet yayını ile sınırlı olduğuna yönelik herhangi bir ibare mevcut değildir. Ayrıca erişimin engellenmesi kararı için kişilik haklarına yönelik haksız fiilin ulaşması gereken ağırlığın boyutuna ilişkin bir ölçü/eşik değer de belirlenmemiştir. Yine Anayasa Mahkemesi Kanun'un 9. maddesinde öngörülen erişimin engellenmesi yolunun bir ara tedbir değil; tam tersine hukuk sisteminde mevcut yargılama usullerinden bağımsız oluşturulmuş, kişilik haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasına yönelik uyuşmazlığın esasına ilişkin bir yargılama yapmayı gerektiren ve kendine özgü nitelikleri bulunan bir yol olduğunu açıklamıştır.

Anayasa Mahkemesi müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını ve ölçülülüğünü denetlerken, başvuru konusu haberlerde adı geçen siyasetçilerin, kamuoyunun yakından tanıdığı kişiler, kamu görevlileri ve kurumları olduğunu; erişimin engellenmesi kararlarına konu haberlerin bazılarının toplumsal meselelere ilişkin, bazılarının ise siyasetçilere, siyasetçilerin faaliyetlerine ve açıklamalarına ilişkin olduğunu ve kimisinin de kamu gücü kullanan kişi ve kurumların faaliyetlerini kamuoyu denetimine açma amacına hizmet ettiğini açıklamıştır.

Anayasa Mahkemesine göre, söz konusu haberlerin basının haber verme görev ve sorumluluğu kapsamında kaldığı şüphesizdir. Ayrıca Mahkeme, internet yayını nedeniyle müdahalenin müştekilerin şeref ve itibarını hukuka aykırı olarak ihlal ettiğine karar verilen sulh ceza hakimliği kararlarının hiçbirinde çekişmeli bir yargılama yapılmadığını ve gecikmeksizin ve süratle bertaraf edilmesi ihtiyacının ortaya konulmadığını açıklamıştır. Yine sulh ceza hakimliklerinin kararlarında basının görev ve sorumluluklarına uymadığı, kötü niyetli olarak gerçeğin çarpıtıldığı yönünde somutlaştırılmış tespitlerin bulunmadığı da Anayasa Mahkemesince belirtilmiştir. Son olarak Anayasa Mahkemesi, haberlere erişimin engellenmesi kararından sonra bir ceza soruşturması ve kovuşturması açılmadığını, dolayısıyla başvurulara konu haberlere erişimin belirsiz bir süre için engellendiğini; ilgili ve yeterli gerekçe olmadan tedbir mahiyetinde alınan bu tür kararların süresiz olarak etki göstermesinin ise ifade ve basın özgürlüklerine yapılan müdahalenin orantılı olarak nitelendirilememesine sebebiyet vereceğini açıklamıştır.

Anayasa Mahkemesine göre, Kanun'un 9. maddesinde öngörülen erişim engellenmesi yolu, yargılama hukukunun usule ilişkin güvencelerini barındırmamaktadır. Sulh ceza hakimliklerince kişilik haklarının ihlal edildiğini ileri süren kişilerin talebi üzerine ve onların sunduğu evraklar üzerinden 24 saat içinde ve duruşma yapılmaksızın erişimin engellenmesine karar verilmiş; haberleri yapan/yayınlayan haber sitelerine ve/veya sahiplerine bir bildirimde bulunulmamıştır. Erişimin engellenmesi kararlarından sonra bu usule ilişkin eksikleri ortadan kaldırmaya yönelik sıkı ve etkili bir denetim mekanizması da öngörülmemiştir. İtiraz mercilerinin kararları ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı ve bu sebeple itiraz reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluşmaktadır. Yine Kanun'un 9. maddesi sulh ceza hakimliklerine demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve orantılı karar vermeyi sağlayacak araçları da sunmamakta, saldırının niteliğinden/boyutundan bağımsız olarak her türlü saldırının önlenmesinde erişim engellenmesi usulünü tek müdahale aracı olarak belirlemektedir.

Yukarıdaki açıklama ve gerekçelerle Anayasa Mahkemesi başvurucuların ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğine; ayrıca Anayasanın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının da ihlal edildiğine oybirliğiyle karar vermiştir.

Tüm bu sorunların Kanun'un kendisinden kaynaklandığı görüşünde olan Anayasa Mahkemesi;

- (i) Kanun'un 9. maddesinin öngörülebilir niteliğe kavuşturulmasını ve erişimin engellenmesi usulünün kapsamı ve hukuki niteliğinin yeterli açıklıkta ve nitelikte olacak şekilde yeniden düzenlenmesini,
- (ii) 9. maddenin Kanun'un amacıyla uyumlulaştırılmasını ve erişimin engellenmesi usulünün kullanılabilceği durumlara ilişkin haksız fiilin ulaşması gereken ağırlığın boyutuna ilişkin bir ölçüt/eşik değer belirlenmesini,
- (iii) Erişimin engellenmesi yolunun tedbir mahiyetinde olduğunun kabulü halinde sonrasında çelişmeli yargılama yapılmasını; yoksa bu yolun usule ilişkin gerekli güvenceleri barındırmasını,
- (iv) Düzenlemeye erişimin engellenmesi yöntemi dışında alternatif araçların getirilerek kullanılacak araç ile ulaşılacak istenen meşru amaç arasında makul bir dengenin sağlanmasını;
- (v) Erişimin engellenmesine yalnızca zorunlu ve istisnai durumlarda başvurulmasını, internet içeriğinin sınırlandırılması gereken durumlarda sulh ceza hakimliklerine kılavuzluk edecek hükümleri getirilmesini ve erişimin engellenmesi dışında alternatif araçlara yer verilmesini

önermiştir.

IV. SONUÇ

Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi, Kanun'un 9. Maddesinin ifade ile basın özgürlükleri ihlalleri bakımından yapısal bir sorun teşkil ettiğine, internet ortamında bulunan bir içeriğe erişimin engellenmesinin o içeriğin ulaşılmasına süresiz olarak engel olması nedeniyle ağır bir müdahale aracı olduğuna ve bu yola ancak zorunlu ve istisnai durumlarda başvurulması gerektiğine karar vermiştir. Anayasa ile korunan basın ve ifade özgürlüğüne hanel gelmemesi için orantısız ve keyfi uygulamaların önüne geçilmesi, erişimin engellenmesi kararından önce etki değerlendirilmesi yapılması ve erişimin engellenmesi kararı verilirse bunun gerekçelerinin açıkça ortaya konması gerekmektedir.

* * *

Yukarıdaki notumuza ilişkin herhangi bir sorunuz olması halinde bizlere her zaman ulaşabilirsiniz.

Güner Hukuk Bürosu 1996 yılında kurulmuştur. Kuruluşundan bu yana; şirketler hukuku, birleşme ve devralmalar, banka-finans, enerji, teknoloji, medya-telekomünikasyon ve uyuşmazlık çözümü alanlarında Türkiye'nin önde gelen ofislerinden biri haline gelmiştir.

İletişim

Ece Güner Toprak
Yönetici Ortak
eg@guner.av.tr

Can Güner
Yönetici Avukat
cg@guner.av.tr

Sabahat Elif İpek
Avukat
ei@guner.av.tr

Güner Hukuk Bürosu
Levent Caddesi, Alt Zeren Sokak No.7
Levent 34330, İstanbul
T +90 212 282 4385
F +90 212 282 4305
info@guner.av.tr
www.guner.av.tr